

А. С. Гонтаренко,

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, м. Івано-Франківськ

АНГЛОМОВНІ ГАЗЕТНІ ЗАГОЛОВКИ ТА ЇХ ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Стаття присвячена розгляду лексичних, стилістичних та синтаксичних особливостей газетних заголовків. Описано прийоми, типові помилки та труднощі перекладу газетних заголовків.

Ключові слова: газета, газетний заголовок, лінгвостилістичні особливості, переклад.

Статья посвящена рассмотрению лексических, стилистических и синтаксических особенностей газетных заголовков. Описаны приемы, типичные ошибки и трудности перевода газетных заголовков.

Ключевые слова: газета, газетный заголовок, лингвостилистические особенности, перевод.

The article deals with lexical, stylistic and syntactical peculiarities of the newspaper titles. Typical mistakes and difficulties in translation of newspaper titles are described.

Key words: newspaper, newspaper title, lingo-stylistic peculiarities, translation.

Газети відіграють значну роль в сучасному житті. Газетну публіцистику називають літописом сучасності, адже вона є віддзеркаленням подій і звертається до щоденних проблем суспільства – політичних, соціальних, побутових, філософських тощо.

В газетах заголовки відіграє особливу роль. Заголовок покликаний виразити основну мету повідомлення, встановити контакт з читачем, привернути його увагу, викликати зацікавленість до теми матеріалу, що публікується. У той же час заголовок актуалізує найбільш важливу інформацію повідомлення та слугує дійовим засобом впливу на її сприйняття читачем. Внаслідок такої цілеспрямованості як в англійській, так і в українській пресі сформувався окремий стиль газетного заголовку із низкою притаманних йому лексико-граматичних та функціонально-стилістичних рис.

Особливий стиль заголовків газетних статей може спричинити певні складнощі при перекладі. Саме тому в даній роботі увага, головним чином, приділяється особливостям англійських газетних заголовків, також в ній досліджуються та порівнюються заголовки англійської та української преси, відмічаються певні розбіжності між ними і пропонуються способи їх адекватного перекладу.

Мова газети та газетних заголовків неодноразово привертала увагу фахівців. Даному аспекту присвячений ряд робіт практичного і теоретичного характеру відомих учених і методистів. Перш за все, треба відзначити праці таких лінгвістів, як Арнольда І. В., Комісарова В. Н., Разинкіної Н. М., Федорова А. В., Скребнева Ю. М., Швейцара А. Д. та Дубенка О. Ю.

Мета дослідження полягає в комплексному описі та порівняльному аналізі лексики, що вживається в мові сучасної англійської та української преси в плані функціонування лексичних одиниць в газетних заголовках.

В останні роки газетні заголовки стали предметом особливої уваги лінгвістів. І це не випадково. Зріс обсяг інформації, яку читач отримує з газет. Пропорційно цьому зростає роль заголовка в структурі газетного тексту. Адже саме через заголовки можна довідатися про зміст надрукованих матеріалів, не витрачаючи часу на ознайомлення з надлишковою для того чи іншого читача інформацією. «Спостереження над заголовками газет, – стверджує В.Г. Костомаров, – проливає світло на особливості газетної мови загалом» [5].

Заголовки повинні відповідати загальним вимогам, що висуваються до них. Простота, стислість, доступність характеризують заголовки. Водночас він є гранично стислою і влучно вираженою головною ідеєю статті. Заголовки швидко, наочно й адекватно відображають особливості мови газети.

Автори статей докладають максимум зусиль аби заголовки їх статті складався з якомога меншої кількості слів, при цьому передавав інформацію, про яку йдеться, і привертав до себе увагу читача. Так аби читач, побачивши заголовок, вже був зацікавлений придбати газету і прочитати саме ту статтю, заголовок якої йому видався цікавим з інформаційної точки зору [*Italy's radio, TV workers on strike*]

1. Apollo trail-blazers back relaxed and joking
2. Back to work – to kill the bill
3. Ugly noises from Los Angeles mayor's nest
4. Convict sentenced to life for coffin girl kidnap

В першому прикладі заголовок стисло передає зміст інформації. Специфічна тільки стислість – опущення дієслова, вживання буквенної абрєвіатури. Ніяких попередніх знань ситуації від читача не потрібні. У другому прикладі, навпаки, читач безумовно знайомий з ситуацією, він чекає новин про подробиці повернення американських астронавтів, жартівливий епітет дуже багатий конотаціями; особиста форма знову відсутня по законах компресії; і нарешті, останні слова обіцяють читачеві, що замітка містить якісь відомості, отримані від очевидців. Третій заголовок добре запам'ятовується завдяки римі і чіткому ритму, і це важливо, оскільки стаття під ним – агітаційна. Вона закликає до боротьби проти біля, що обмежує право страйків. Четвертий дає дуже смутне уявлення про те, яка тема статті, та зате орієнтує читача до описуваних фактів, їх оцінки і використовує гру слів: *Mayor's nest* омонімічне *mare's nest* – виразу, який означає *безглузда вигадка*; тут мова йдеться про махінації на виборах. Увага притягується сатиричною спрямованістю заголовка, читач зацікавиться і захоче прочитати замітку. Останній заголовок розрахований на любителів сенсаційних подій. Суть справи зжата в одному реченні і передана точно, але досить загадково, і примушує прочитати замітку з розповіддю про злочинця, що втік із в'язниці, викрав дочку мільйонера з метою отримати за неї викуп, і заховав

її в якомусь дерев'яному ящику; дівчину врятували, а злочинця засудили. Дуже характерне використання атрибутивного ланцюжка, сенс якого зрозумілий тільки після прочитання замітки [1, с. 267].

Зіставлення англійських і українських заголовків дозволяє виявити ряд відмінних рис, які знаходять своє віддзеркалення в перекладі. Газетні заголовки мають ряд граматичних особливостей. Так в англійських заголовках використовуються переважно дієслівні фрази (*Franko Plans Trial; TUC Chiefs Go over to Attack; Mortars Pin Down Lon Nol Force*), в яких дієслово *be*, як правило, опускається (*Noel Fields Dead; 255 Released*), дії, що відбувалися у минулому, позначаються за допомогою дієслів в теперішньому часі (*Concorde Lands at Heathrow; Gen. Koenig Dies; World's Greatest Fair Ends*), а дії в майбутньому – за допомогою інфінітива (*To Confront Rolls-Royce; Phone Repairers to Strike; Oil Sites Men to Return*).

Слід зазначити, що серед українських газетних заголовків набагато частіше використовуються іменні фрази (*Взаємовигідна співпраця; Вручення медалі*), а в дієслівних фразах широко застосовуються не тільки форми теперішнього, але і минулого і майбутнього часу (*Конференція відкрилася; Пішла нова продукція; Вугілля буде більше; Агресор буде покараний*).

Перекладаючи англійські газетні заголовки українською мовою, слід мати на увазі, що їх відмінною рисою є не тільки певні граматичні конструкції, але і, так звана, «заголовна лексика» [7, с. 163].

В області лексики для заголовків англійських газет характерне часте використання невеликої кількості спеціальних слів, які складають свого роду «заголовний жаргон»: *ban, bid, claim, crack, crash, cut, dash, hit, move, plea, quiz, rap, rush, slash* та ін. Відмінною особливістю такої «заголовної лексики» є не тільки частота їх вживання, але й універсальний характер їх семантики. Слово *pact* в заголовку може означати не тільки «пакт», але і «договір», «угоду», «операцію» і т.п. *Red* може означати і «комуністичний», і «соціалістичний», і «прогресивний»; *bid* означає і «заклик», і «запрошення», і «спробу досягти певної мети» і так далі [3, с. 120].

Одним з улюблених стилістичних прийомів, що використовуються в англійських газетних заголовках, є алітерація. Звичайно, застосування алітерації в українському варіанті повністю виключається, оскільки цей стилістичний засіб в українській мові застосовується вкрай рідко. Припустимо, ми повинні перекласти заголовок статті із воєнного журналу про переваги групового методу навчання: *Teaming Is Tops for Training*.

Використання рими тут також було б недоречним. Мабуть, залишається один лише засіб – збереження, а може бути і посилення афористичної форми англійського заголовка. Наприклад: *Груповий метод – залог успіху* [7, с. 168].

В англійській пресі стилістичні особливості заголовку публікації залежать від типу газети. У так званій якійсь пресі автори статей часто вдаються до використання алюзій на твори класичної літератури, а також всесвітньо відомих історичних особистостей. Ось низка досить виразних алюзивних заголовків статей, розміщених у «*The Guardian*», «*Financial Times*», «*Newsweek*» та «*Business Week*»: «*In the shadow of a green monster*», «*Method to the Madness*», «*The importance of being Victor*», «*Much ado about Little as fans echo the insults of others*», «*Two men and a vote*», «*Three men and a joke*», «*Can Clarke be Caesar's wife?*» [2, с. 93].

Загалом у порівнянні з україномовною пресою англійські газети та журнали більш активно послуговуються різноманітними фонетичними стилістичними прийомами та римуванням, що пояснюється можливостями, які надає фонологічна структура мови.

Типовими для багатьох широковідомих журналів (*Newsweek, Business Week, The Economist*) є невеликі за розміром замітки зі стислими алітерованими або римованими заголовками: «*Fantastic Plastic*», «*Cloning Clowns*», «*Perils of Populism*», «*Force against Freedom*», «*Hiring and Firing*», «*Double Trouble*», «*The Battle in Seattle*», «*Toxic taxes*» (*The Economist*), «*Friend or Foe?*», «*Challenger for new Chancellor*» (*Financial Times*), «*Dollars for Scholars*» (*Newsweek*) [2, с. 95].

На закінчення слід сказати, що далеко не завжди слід виходити з поширеного принципу, що переклад заголовка не є трудностю, бо спочатку ми перекладаємо саме повідомлення або статтю, а потім вже, виходячи з її змісту, і заголовок.

По-перше, не можна вважати, що у будь-якому випадку ми можемо довільно змінювати заголовки, як це робить багато хто з перекладачів, що починають, даючи тій або іншій статті свій власний заголовок, що нехай навіть іноді краще відображає її зміст. Основним завданням перекладача є адекватна передача особливостей того або іншого англійського або американського заголовка, а це означає, що необхідно передати не тільки зміст, але і форму заголовка, не порушуючи, звичайно, при цьому норм української мови і стилістичних норм, прийнятих в українських газетах.

По-друге, недосвідченому перекладачеві особливо необхідно розвивати в собі здатність швидко розуміти газетні заголовки, бо тільки тоді він зможе без зайвої витрати часу орієнтуватися в газетному матеріалі, вибрати потрібну статтю або замітку, опустивши всякого роду неістотні матеріали [4, 212].

Тому можна рекомендувати тренуватися перекладати заголовки без попереднього прочитання статті. Ретельний аналіз всіх особливостей того або іншого заголовка в більшості випадків дозволить якщо і не перекласти заголовок, то але по крайній мірі зрозуміти, про що йдеться, а дуже часто такий аналіз дозволяє і перекласти заголовок без знайомства зі змістом самого повідомлення.

Література:

1. Арнольд И. В. Стилистика современного английского языка: Учебное пособие для студентов педагогических институтов по специальности «Иностранный язык» / И. В. Арнольд. – 3-е изд. – М. : Просвещение, 1990. – 300 с.
2. Дубенко О. Ю. Порівняльна стилістика англійської та української мов. Посібник для студентів та викладачів вищих навчальних закладів / О. Ю. Дубенко. – Вінниця : Нова Книга, 2005. – 224 с.

3. Комиссаров В. Н. Лингвистика перевода. – М. : Международные отношения, 1980. – С. 117-131.
4. Комиссаров В. Н. Теория перевода (лингвистические аспекты): Учебник для ст. ин-тов и ф-тов ин. яз. / В. Н. Комиссаров. – М. : Высшая школа, 1990. – 253 с.
5. Конопленко Наталія. Функціональне навантаження парцелятив-заголовків у газетній публіцистиці / Н. Конопленко. – Режим доступу : http://www.franko.lviv.ua/faculty/Philol/visnyk/34_2/konoplenko.doc.
6. Полежако Ярослава Олегівна. Переклад суспільно-політичних реалій (на основі перекладу статей з газети Нью-Йорк Таймс). – Режим доступу : <http://revolution.allbest.ru/l-ges/00002919.html>.
7. Швейцер А. Д. Перевод и лингвистика. О газетно-информационном и военно-публицистическом переводе / А. Д. Швейцер. – М. : Военное издательство Министерства обороны СССР, 1973. – С. 160-206.